

Tuomo Tikkanen

Kelan kuntoutuspsykoterapiat jatkuvat

Lakkauttamista suunnitellaan kokeilujen kautta

Maan hallitus ilmaisi maaliskuussa 2018 pyrkivänsä lakkauttamaan Kelan kuntoutuspsykoterapiat siirtämällä niiden rahoituksen ja järjestämisvastuun maakunnille. Hallitus kaavaili alun perin varsin nopeaa aikataulua. Se joutui kuitenkin perääntymään siitä, kun hanke ei saanut kannatusta alan asiantuntijoiden eikä myöskään asiaa selvittäneen kuntoutuskomitean piirissä.

Tämän jälkeen hallitus päätti 13.4., että se aikoo tuoda omalla hallituskaudellaan eduskunnalle vain esityksen kokeilulainsäädännöstä. Sen avulla kokeiltaisiin, miten muutamat erikokoiset maakunnat selviytyisivät Kelan kuntoutuspsykoterapiaa vastaavasta opiskelu- ja työkyvyn kuntoutuksesta. Hallitus aikoo valmistella ja antaa kokeilulakiesityksen eduskunnalle syyskaudella 2018. Kelan kuntoutusta ja kuntoutuspsykoterapiaa säätelevä laki 566/2005 jäisi ennalleen – eli siihen hallitus ei aio esittää muutosta.

Kokeilu on esitetty valtioneuvoston suunnitelmassa 17.4.2018 siten, että se ei olisi aito kokeilu, vaan ensimmäinen askel Kelan kuntoutuspsykoterapioiden lakkauttamiseen. Hallitus on jo laatinut asialle valmiin aikataulun: kokeilut eräissä maakunnissa alkaisivat vuonna 2020 ja Kelan kuntoutuspsykoterapiat lakkautettaisiin vuonna 2022.

Alle vuoden päästä 14.4.2019 järjestetään kuitenkin eduskuntavaalit. Sen jälkeen muodostetaan uusi hallitus, joka päättää itsenäisesti siitä, minkälaisia esityksiä se tekee

eduskunnalle mm. koskien Kelan kuntoutuslainsäädännön jatkumista kuntoutuspsykoterapioiden osalta.

Lisäksi myöskään kokeiluja ei voi käynnistää vuonna 2020, jos eduskunta ei hyväksy hallituksen syyskaudelle 2018 kaavailemaa esitystä kokeilulaista, joka toimisi ensimmäisenä askeleena Kelan kuntoutuspsykoterapioiden lakkauttamiseen.

Alan järjestöt ovat ottaneet kantaa ja neuvotelleet asiasta

Psykoterapia-alan asiantuntijat ja järjestöt ovat neuvotelleet asiasta sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattilan ja perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikon esikunnan kanssa. Molemmille ministereille on luovutettu myös Kelan kuntoutuspsykoterapioita puolustava kansalaisadressi, jonka on allekirjoittanut tätä kirjoitettaessa runsaat 11 000 henkilöä.

Neuvotteluja on käyty eduskunnassa kaikkien puolueiden sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenten kanssa. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on se elin, joka valmistelee päätökset eduskunnan täysistunnolle hallituksen esittämien sosiaali- ja terveysalaa koskevien lakiesitysten osalta. Se käsittelee myös hallituksen syksyllä 2018 kaavaileman kokeilulakiesityksen, jolla hallitus pyrkii pohjustamaan Kelan kuntoutuspsykoterapioiden lakkauttamista vuonna 2022.

Kelan kuntoutuspsykoterapioiden määräraho-

jen siirtämistä maakuntiin vastustavat kaikki alan keskeiset järjestöt, kuten EFPP:n Suomen kansallinen verkosto, Suomen Psykologiliitto, Kognitiivisen psykoterapian yhdistys sekä Therapie-säätiö.

Alan asiantuntijoiden perustelut

Alan järjestöt ja asiantuntijat toteavat, että suunnitelma Kelan kuntoutuspsykoterapioiden lakkauttamisesta ei ole järkevä eikä perusteltu seuraavista syistä:

1. Kelan kuntoutuspsykoterapia toimii varsin hyvin ja tuloksellisesti nimenomaan keskitettynä järjestelmänä. Sitä ei ole tarkoituksenmukaisista hajottaa 18 maakuntaan.

2. Kelan kuntoutuspsykoterapiat ovat erittäin tuloksellisia. Yli 80 % kuntoutujista, joiden opiskelu- tai työkyky on alentunut tai uhattuna kuntoutuksen alussa, on opiskelu- ja työkykyisiä psykoterapian päättyessä.

3. Kelan kuntoutuspsykoterapia on erittäin kustannustehokasta. Yhden kuntoutujan koko vuoden kustannus (runsas 1 800 euroa vuonna 2017) vastaa noin kahden viikon sairauspoissaolon kustannuksia työnantajalle ja Kelalle.

4. Kelan kuntoutuksen rahoituksesta valtaosan eli 55,1 % hoitavat työnantajat ja palkansaajat sosiaaliturvamaksuista. Valtion osuus yhdestä 56,70 euron käyntikorvauksesta on vain 25,46 euroa.

5. Työnantajien ja palkansaajien maksuosuuksia ei ole mahdollista siirtää maakuntiin, joten valtaosa rahoituksesta katoaa, jos hallituksen suunnitelma toteutetaan. Vuonna 2017 kuntoutuspsykoterapiassa kävi 36 700 henkilöä. Kokonaiskulut olivat 67 miljoonaa euroa, josta työnantajien ja palkansaajien osuus oli noin 37 miljoonaa euroa.

6. Kuntoutuspsykoterapiaa saavien henkilöiden määrä kasvaa voimakkaasti. Vuosina 2016–17 psykoterapiassa kävijöiden määrä on kasvanut 8 500 henkilöllä. STM:n laskelmissa vuoden 2022 tasossa kustannukset olisivat noin 87 miljoonaa euroa. Jos yrittäjien ja palkansaajien maksuosuus jäisi pois, rahoitukseen jäisi noin 30 miljoonan euron aukko.

7. Kelan kuntoutusetuuksia koskeva laki on

ainoa laki Suomessa, joka takaa subjektiivisen oikeuden psykoterapiaan silloin, kun se on tarpeen. Tämä oikeus on ollut voimassa eduskunnan yksimielisellä päätöksellä 1.1.2011 alkaen.

8. Kelan kuntoutuspsykoterapiat takaavat tarvittaessa myös pitkäkestoisemman hoidon. Lakiin Kelan kuntoutuksesta on kirjattu, että kuntoutujalla on oikeus psykoterapiaan vuodeksi kerrallaan enintään kolmen vuoden ajaksi siten, että käyntejä on vuodessa enintään 80 ja kolmessa vuodessa enintään 200. Kela voi korvata erityisin perustein uuden, enintään kolme vuotta kestävästä terapiajakson, jos edellisen jakson päättymisestä on kulunut vähintään viisi vuotta.

9. Kelan kuntoutuspsykoterapiassa toteutuu kuntoutujan aito valinnanvapaus suhteessa palvelun tarjoajaan. Kuntoutuja saa itse valita oman psykoterapeuttinsa pätevien psykoterapeuttien joukosta – eikä maakunta tai mikään muukaan taho pääätä valintaa kuntoutujan sijasta.

10. Kelan kuntoutuspsykoterapian läheteikäytäntö on laajapohjainen. Psykiatrin lähete voidaan kirjoittaa kunnista, kuntayhtymistä, YTHS:ltä, työterveyshuollosta tai yksityiseltä sektorilta. Näin kuntoutujalla on valinnanvapaus myös sen suhteen, mistä hän psykiatrin läheteen kuntoutuspsykoterapiaan saa tai hakee.

Kirjalliset kysymykset eduskunnassa

Eduskunnassa Kelan kuntoutuspsykoterapioiden on tehty kaksi kirjallista kysymystä keväällä 2018.

Kysymyksissä on varsin hyvin perusteltu se, miksi Kelan kuntoutuspsykoterapioiden lakkauttaminen ei ole järkevää. Vastauksista ilmenee, että maan hallitus ymmärtää Kelan kuntoutuspsykoterapioiden merkityksen, mutta suunnittelee toiminnan järjestämisvastuun siirtämistä maakunnille siitä huolimatta.

Hallitus ei kuitenkaan esitä Kelan kuntoutuspsykoterapioiden lakkauttamista tämän hallituksen ja eduskunnan aikana. Se aikoo antaa eduskunnalle vain maakuntia koskevan kokeilulakiesityksen. Kelan tukemaa kuntou-

tuspsykoterapiaa koskeva lainsäädäntö jäisi toistaiseksi ennalleen.

Seuraavassa kirjalliset kysymykset ja ministerin vastaukset niihin:

Kirjallinen kysymys Kelan kuntoutuspsykoterapian jatkosta

Kirjallinen kysymys KK 100/2018 vp

”Eduskunnan puhemiehelle

Kuntoutuspsykoterapian tavoitteena on parantaa henkilön työ- ja opiskelukykyä ja edellytyksiä työllistyä ja jatkaa työelämässä sekä ehkäistä henkilön siirtymistä työkyvyttömyyseläkkeelle. Kelan kuntoutuspsykoterapiat vastaavat tällä hetkellä noin puolta Suomessa annettavasta psykoterapiasta. Vuonna 2017 Kelan kuntoutuspsykoterapiaa sai Kelan tilastojen mukaan 36 000 ihmistä ja siihen käytettiin noin 67 miljoonaa euroa. Kuntoutujia oli vuoteen 2016 verrattuna noin 4 500 enemmän, ja kustannukset olivat yhtä kuntoutujaa kohti keskimäärin noin 1 860 euroa (vuonna 2016 1 847 euroa).

Terapiapäätökset tehtiin Kelassa yhdenmukaisilla kriteereillä. Lain mukaan Kansaneläkelaitos korvaa 16–67-vuotiaille työ- tai opiskelukyvyn tukemiseksi tai parantamiseksi tarkoituksenmukaista kuntoutuspsykoterapiaa, jos asianmukaisesti todettu ja diagnosoitu mielenterveyden häiriö uhkaa henkilön työ- tai opiskelukykyä. Korvaaminen edellyttää, että henkilö on mielenterveyden häiriön toteamisen jälkeen ollut vähintään kolme kuukautta asianmukaisessa hoidossa. Asianmukaisella hoidolla tarkoitetaan terveydenhuollon yksikössä annettua hyvän hoitokäytännön mukaista hoitoa, johon sisältyy tarpeellinen lääketieteellinen, psykiatrinen ja psykoterapeuttinen tutkimus ja hoito. Kuntoutuspsykoterapia perustuu kuntoutujan hoidosta vastaavassa terveydenhuollon yksikössä tehtyyn yksilölliseen kuntoutuksen tarpeen ja soveltuvuuden arvioon sekä kirjalliseen kuntoutussuunnitelmaan. Kelan kuntoutuspsykoterapian etenemistä ja tavoitteita työkyvyn edistämiseksi arvioidaan vuosittain erikoislääkärin, psykoterapeutin ja asiakkaan itsensä toimesta sekä Kelan suosittamien mieliala- ja toimintakykyä mittaavilla menetelmillä.

Kelan kuntoutuspsykoterapian turvaamisessa on kyse periaatteellisista ja merkittävistä asioista. Psykoterapiaa tarvitsevien subjektiivinen oikeus psykoterapiakuntoutukseen on lakisääteisistä. Lain ehdot täyttävällä potilaalla on myös aito valinnanvapaus valita itse psykoterapeuttinsa pätevistä Kelan hyväksymistä psykoterapiapalveluiden tuottajista. Oikeus perustuu lakiin Kelan kuntoutusetuuksista (566/2005). Ennen vuotta 2011 Kelan kuntoutuspsykoterapiaan pääsy oli harkinnanvaraista, ja sen toteutumista rajoitti kulloinenkin budjetti. Kelan kuntoutuspsykoterapian rahoitusperusta on lakisääteisesti turvattu sairausvakuutuslain kautta.

Tämän hallituksen sosiaali- ja terveystoimi ministeri Pirkko Mattila on marraskuussa 2016 ilmaissut eduskunnalle vastauksessaan kirjalliseen kysymykseen, että hallituksella ei ole suunnitelmia lakkauttaa Kelan kuntoutuspsykoterapiaa https://www.eduskunta.fi/FI/vasiki/Kysymys/Documents/KKV_540+2016.pdf

Myös STM:n kuntoutuksen uudistamiskomitea on marraskuussa 2017 hallitukselle luovuttamassaan raportissa esittänyt, että Kelan kuntoutuspsykoterapiatoiminta jatkuisi toistaiseksi ennallaan ja että sen mahdollista siirtämistä maakuntien järjestämisvastuulle harkittaisiin aikaisintaan vuonna 2025. Ennen sitä kuntoutuksen uudistamiskomitea ehdottaa tehtäviksi selvitykset siitä, miten kuntoutujien oikeus psykoterapiaan voidaan turvata myös tulevaisuudessa, kuten se on nyt turvattu laissa Kelan kuntoutusetuuksista kuntoutujan subjektiivisena oikeutena.

Kelan kuntoutuspsykoterapian hyödyt löytyvät sen tuloksellisuudesta ja kustannustehokkuudesta. Psykoterapia on erittäin vaikuttava hoitomuoto: psykoterapiaa saaneiden asiakkaiden tilanne on hoidon jälkeen parempi kuin 80 prosentilla ilman hoitoa jääneistä asiakkaista. Kelan kuntoutuspsykoterapian tehtävä on lainkin mukaan edistää mahdollisuutta työhön ja opiskeluun. Vielä viime kaudella valiokunta oli lisäksi yksimielinen siitä, että oikeutta Kelan kuntoutuspsykoterapiaan pitää laajentaa nuoriin, jotka eivät enää tai vielä ole kiinni opinnoissa. Tätä pidettiin kustannustehokkaana tapana ehkäistä työkyvyttömyyseläkkeelle siir-

tymistä. Yhden kuntoutujan vuosikustannukset vastaavat edelleen vain noin kahden viikon sairauspoissaolon kustannuksia työnantajalle ja Kelalle. Kelan järjestämä kuntoutuspsykoterapia onkin ollut mielenterveyspalveluiden toimivimpia rakenteita.

Jos Kelan kuntoutuspsykoterapia lakkautetaisiin, lakkaisi myös suomalaisten subjektiivinen oikeus psykoterapiaan. Muu lainsäädäntö kuin Kelan kuntoutuslainsäädäntö ei edes mainitse psykoterapiaa hoitona tai kuntoutuksena, jota jonkun tahon tulisi järjestää. Mikäli Kelan rahoitus kuntoutuspsykoterapian rahoittamiseksi siirrettäisiin maakunnille, olisi hyvin todennäköistä, että pääsy psykoterapiaan vaikeutuisi ja heikkenisi verrattuna nykytilaan. Tämä olisi katastrofaalista, sillä Kelan kuntoutuspsykoterapia on toimivin osa opiskelu- ja työikäisten suomalaisten mielenterveyspalveluita, ja se on tarkoitettu tilanteisiin, joissa työtai opiskelukyky on vaarassa. Kelan kuntoutuspsykoterapian lisäksi tarvitaan muita toisiaan täydentäviä mielenterveyspalveluita, kuten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita tai lyhytterapioita, jotta voidaan ehkäistä tarvetta turvautua yhteiskunnan kannalta kalliisiin erikoissairaanhoidon psykiatrisiin palveluihin.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus toimia STM:n kuntoutuskomitean ehdotuksen mukaisesti eli esittää Kelan kuntoutuspsykoterapioiden jatkamista toistaiseksi nykyiseen tapaan ja miten hallitus varmistaa, etteivät Sipilän hallituksen maakuntaudistus ja sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus vaaranna kuntoutuspsykoterapian jatkoa ja saatavuutta?

Helsingissä 22.3.2018

Outi Alanko-Kahiluoto, vihr”

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Kelan kuntoutuspsykoterapian jatkosta

”Eduskunnan puhemiehelle

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa: Sosiaali- ja terveysministeriön asettama

kuntoutuksen uudistamiskomitea on tehnyt ehdotuksen Kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan kuntoutuspsykoterapian siirtämisestä maakuntien järjestämisvastuulle (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41). Komitean ehdotuksen mukaan siirron edellytysten täyttymistä arvioitaisiin aikaisintaan vuonna 2025.

Kuntoutuspsykoterapian järjestämisvelvollisuuden siirto maakunnille edellyttäisi korvaavan palvelulainsäädännön ja asiakasmaksulainsäädännön valmistelua. Tässä yhteydessä olisi arvioitava ja ratkaistava subjektiivisen oikeuden ja muutoksenhakuoikeuden säilyttämiseen liittyvät kysymykset. Lisäksi olisi arvioitava rahoitusmuutoksen vaikutukset, kustannusvaikutukset ja mahdollinen lisärahoitustarve sekä vaikutukset asiakkaisiin, palvelujen saatavuuteen ja valinnanvapauteen. Siirron yhteydessä olisi varmistettava eri maakuntien asukkaiden yhdenvertainen oikeus psykoterapiapalveluihin ja palvelujen tarpeenmukainen toteutus.

Hallitus arvioi parhaillaan kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotusta osana sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamista koskevaa valmistelua.

Helsingissä 11.4.2018

Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila”

Kirjallinen kysymys kuntoutuspsykoterapiapalveluiden turvaamisesta

Kirjallinen kysymys KK 157/2018 vp

”Eduskunnan puhemiehelle

Mielenterveysongelmat ovat merkittävin työkyvyttömyyseläkkeiden syy, ja niiden vuoksi maksetaan entistä enemmän sairauspäivärahoja ja menetetään työpäiviä. Vanhempien mielenterveysongelmat vaikuttavat lasten mielenterveyteen, ja lasten ja nuorten mielenterveysongelmat ovatkin lisääntyneet. Myös lasten ja nuorten huostaanottojen määrä on kasvanut. Varsinkin pienten lasten sijoitusten taustalla ovat usein vanhempien ongelmat, suurimpana yksittäisenä syynä vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat.

Kelan kuntoutuspsykoterapiat vastaavat tällä hetkellä noin puolta Suomessa annettavasta psykoterapiasta. Kelan kuntoutuspsykoterapia on erittäin tuloksellista: Kelan rekisteriseurannan mukaan 82 prosenttia kuntoutujista on täysin työ- tai opiskelukykyisiä kuntoutuksen päätyttyessä. Suurin osa kuntoutukseen osallistujista jatkaa työtä ja opiskelua myös kuntoutuksen aikana.

Kuntoutuksen uudistamiskomitea on marraskuussa 2017 julkaistussa loppuraportissaan esittänyt, että Kelan kuntoutuspsykoterapia lakkautetaan ja psykoterapian järjestämisvastuu siirretään maakunnille. Kun sote-uudistuksessa maakuntien tehtäväksi siirtyvät nimenomaan terveydenhuoltolain velvoitteet, se ei takaa ihmisten oikeutta saada psykoterapiaa silloin, kun he sitä tarvitsevat. Terveydenhuoltolain mielenterveyden hoitoa koskevat pykälät ovat niin yleisluontoisia, että niiden perusteella kunnat ja kuntayhtymät eivät ole järjestäneet riittävästi psykoterapiaa.

Kuntoutuspsykoterapian järjestämisvastuun siirto pois Kelalta tuleville maakunnille ja kuntoutusterapiaan käytettävien resurssien hajottaminen tällä tavoin 18 osaan lakkauttaa tulokselliseksi havaitun kuntoutuspsykoterapiajärjestelmämme. Tällaisena se ei enää vastaisi psykoterapian tarvitsijoiden ja terveys- ja kuntoutuspalvelujärjestelmän kehittämis- tarpeita.

Nopea pääsy tiiviiseen ja riittävän pitkäkestoiseen psykoterapiaan on monelle ihmiselle välttämätön apu sekä työkyvyn että henkilökoh- taisen elämän kannalta. Tutkimusten mukaan Kelan tukemassa kuntoutuspsykoterapiassa kävijöistä 82 prosenttia saavuttaa opiskelu- ja työkyvyn terapian aikana tai sen jälkeen. Jos nämä kaikki henkilöt jäisivät ilman mahdolli- suutta kunnolliseen psykoterapiaan, on suure- na vaarana, että Suomessa on edessä muu- taman vuoden kuluttua räjähdysmäinen kasvu mielenterveysongelmista johtuvia sairauspois- saoloja. Vuonna 2017 yhtä kuntoutuspsykote- rapiaa kohti käytetty rahasumma (1 800 euroa) vastaa vain vajaan 2 viikon kustannuksia Ke- lalle ja työnantajille sairauspoissaolokuluina. Kuntoutuspsykoterapia on ollut siis hyvin kus- tannustehokasta.

Kelan rahoittamat kuntoutuspsykoterapiat ovat toimivampia mahdolliseen maakuntien rahoittamaan psykoterapiaan verrattuna ai- nakin kahdesta syystä. Kelan kuntoutuspsy- koterapiaan hakeutuessaan ihminen saa itse valita psykoterapeutinsa. Psykoterapian tulok- sellisuustutkimuksissa tällä on todettu olevan paljon merkitystä lopputuloksen kannalta. Jos rahoitus siirrettäisiin maakuntiin, terapiaa tar- vitsevat todennäköisesti ohjattaisiin suoraan jollekin terapeutille tai hänen täytyisi valita te- rapeuttinsa kilpailutettujen terapeuttien listal- ta. Näin ollen hänen ei olisi ehkä mahdollista löytää toimivinta mahdollista yhteistyösuhdet- ta. Toinen Kelan kuntoutuspsykoterapian tulok- sellisuuden takana oleva asia on sen riittävä intensiteetti ja kesto. Kelan kuntoutuspsyko- terapiaa myönnetään vuodeksi kerrallaan ja käyntejä on yleensä 1–2/vko. Tällainen pitkä ja intensiivinen prosessi todella auttaa ihmi- siä eheytyään ja luo sellaista muutosta, joka kantaa usein koko loppuelämän ajan.

Kelan kuntoutuspsykoterapiaan on jokaisella meistä ollut lakisääteinen oikeus tarvittaessa työkyvyn ollessa uhattuna psyykkisten ongel- mien vuoksi. Jos vastuu siirtyy maakuntiin, hoidon ja kuntoutuksen järjestämistä koskee terveydenhuoltolaki, jossa ei kansalaisella ole minkäänlaista oikeutta tiettyyn hoitoon, vaan viranomaiset ja budjetti määrittelevät sen, millaista hoitoa tarjotaan. Silloin on vaa- rana, että useimmiten päädytään tarjoamaan mielenterveysongelmiin pelkkää lääkehoitoa ja muutamaa keskustelukäyntiä psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa. Tulevien maakuntien rahoituspaineet ovat omiaan lisäämään riskiä säästää terapiasta.

Kelan nykyinen kuntoutuspsykoterapiajär- jestelmä on sekä potilaiden oikeuksien että psykoterapian laadun valvonnan kannalta erit- täin toimiva, tuloksellinen ja kustannustehokas järjestely. Näin poikkeuksellisen hyvin toimivaa kuntoutuskokonaisuutta ei ole perusteltua ha- jottaa, vaan sitä tulee pikemminkin kehittää nykyisen lainsäädännön pohjalta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asi- anomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo turvata sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistuksessa jokaisen ihmisen oikeuden saada kuntoutuspsykoterapiaa silloin, kun työkyky on uhattuna psyykkisten ongelmien vuoksi?

Helsingissä 24.4.2018
Eeva-Johanna Eloranta, sd”

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kuntoutuspsykoterapiapalveluiden turvaamisesta

”Eduskunnan puhemiehelle

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kuntoutuksen uudistamiskomitea on tehnyt yksimielisen ehdotuksen kuntoutuspsykoterapian ja vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämistä vastuiden siirtämisestä Kelalta maakunnille (STM Raportteja ja muistioita 2017:41). Raportissa ehdotetaan kokeilulain säätämistä, jonka pohjalla mallia kokeiltaisiin muutamassa maakunnassa ja varsinaiseen muutokseen edettäisiin 2025.

Psykoterapiat ovat lääkehoidon ohella psykiatrian keskeinen hoitomuoto. Psykoterapiaa toteutetaan sekä julkisessa terveydenhuollossa annettavana hoitona ja lääkinnällisenä kuntoutuksena että Kelan korvaamana kuntoutuspsykoterapiana. Hoidossa painopiste on psyykkisen sairauden ja sen oireiden poistamisessa, kun kuntoutuksella tavoitellaan toiminta- ja työkyvyn säilymistä tai paranemista. Nämä ovat sisällöltään osittain päällekkäisiä ja yksi potilas voi saada molempia sairautensa eri vaiheissa. Nykyinen lainsäädännön ja rahoituksen eroista johtuva hoidon ja kuntoutuksen erillisuus aiheuttaa epäselvyyttä hoidon ja kuntoutuksen vastuista sekä hidastaa hoidon ja kuntoutuksen toteutumista. Potilaiden on vaikea hahmottaa monimutkaista järjestelmää ja toimia sen sääntöjen puitteissa.

Psykoterapian laadun ja kriteerien varmentamiseksi Valtioneuvoston asetuksessa erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä (582/2017) säädetään psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten menetelmien arvioinnista ja niiden osaamisen ylläpidosta

osana alueellisten kokonaisuuksien suunnittelua ja yhteensovittamista. STM:n palveluvalikoimaneuvostossa on valmisteilla kansallinen, näyttöön perustuva suositus psykoterapioista palveluvalikoimassa.

Maakunta- ja sote-valmistelun yhteydessä on päätetty valmistella kuntoutuspsykoterapian järjestämisvelvollisuuden siirtoa Kelalta maakunnille. Siirto mahdollistaa psykoterapian järjestämisen kokonaisuutena ilman katkosta hoidon ja sen jälkeen mahdollisesti tarvittavan kuntoutuksen välillä.

Vastuunsiirto edellyttää mallin kokeilemistä muutamassa maakunnassa ja se vuorostaan edellyttää kokeilulain säätämistä. Kokeilun yhteydessä tulee löytää keinot, joilla varmistetaan kuntoutuspsykoterapian rahoituksen ja potilaan oikeuksien toteutuminen. Kansallisella ohjauksella ja seurannalla on varmistettava eri maakuntien asukkaiden välinen yhdenvertaisuus ja psykoterapiapalveluiden tarpeenmukainen toteutus. Tarpeenmukaisen saatavuuden varmistaminen edellyttää hoitona ja kuntoutuksena tarjottavan psykoterapian ottamista hoitoon pääsyn seurannan ja siihen liittyvän uhkasakkomenettelyn piiriin. Se edellyttäisi yksiselitteisesti määriteltyjä psykoterapiaan pääsyn perusteita, joita yllämainitut menetelmien arvioinnit ja Palveluvalikoimaneuvoston työ tukevat. Lisäksi on selvitettävä muita keinoja tavoitteen toteuttamiseksi.

Kokeilujen toteuttamismahdollisuuksia arvioitaessa on otettava huomioon yhdenvertaisuusnäkökohdat (PL 6 §). Kokeilujen piirissä olevien maakuntien asukkaiden oikeuksia ei olisi mahdollista rajoittaa suhteessa kokeilujen ulkopuolisten maakuntien asukkaisiin. Kyse on sosiaalivakuutuslainsäädännön mukaisesti vakuutettujen yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta. Tämä tarkoittaisi sitä, että kokeilujen piirissä olevien maakuntien asukkailla olisi kokeiluista huolimatta kuitenkin viimekätinen oikeus edelleen hakea kuntoutusta Kelasta, jolloin kokeiluista ei välttämättä saataisi tavoiteltuja tuloksia ja tietoja järjestämistä vastuiden siirtoa koskien. On arvioitava, voivatko kokeilut perustua kokeilujen piirissä olevien maakuntien asukkaiden tekemään vapaaehtoiseen valintaan kuntoutuksen järjestäjästä.

Järjestämismuutosten siirron valmistelussa on ratkaistava, säilytetäisikö nykyiset yksilöidyt subjektiiviset oikeudet kuntoutuspsykoterapiaan myös jatkossa. Jos näiden säilyttämiseen päädytään, on arvioitava tämän suhde sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädännön kokonaisuuteen ja erityisesti terveydenhuoltolain sairaanhoitoa ja lääkinnällistä kuntoutusta koskevaan sääntelyyn, jossa ei säädetä asiakkaiden yksilöidyistä subjektiivisista oikeuksista. Tämä edellyttää maakunnan järjestämiä terveys- ja kuntoutuspalveluja koskevien säännösten arvioimista kokonaisuutena. Muutoksenhakuoikeus on ratkaistava osana tätä pohdintaa. Asiakasmaksut tulee myös ratkaista, sillä nykyiseen kuntoutuspsykoterapiaan liittyvät asiakkaan maksut voivat olla asiakkaalle liian suuria ja sitä kautta kuntoutuspsykoterapian toteuttamisen estekin. Jos asiakkaan maksua madalletaan, niin maakunta tarvitsee vastaavan lisärahoituksen.

Helsingissä 16.5.2018

Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko”

Lähteet:

Suomen Kuvalehti 26.3.:

<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/kelan-psykoterapia-siirtymassa-maakunnille-asiiantuntijat-huolissaan-36-000-suomalaisen-mielenterveydesta/?shared=1014829-0c6b-beca-4>

Hallituksen kehysriihitiedote 10.4.: http://alueuudistus.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/hallitus-turvaa-maakuntien-rahoituksen-riittavyden-ja-uudistuksen-sujuvan-alun

STM:n tiedote 17.4.: http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/monikanavarahoitusta-yksinkertaistetaan-ja-asiakasmaksuja-uudistetaan

Kirjalliset kysymykset eduskunnassa:

KK 100/2018: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KK_100+2018.aspx

KK 157/2018: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KK_157+2018.aspx